

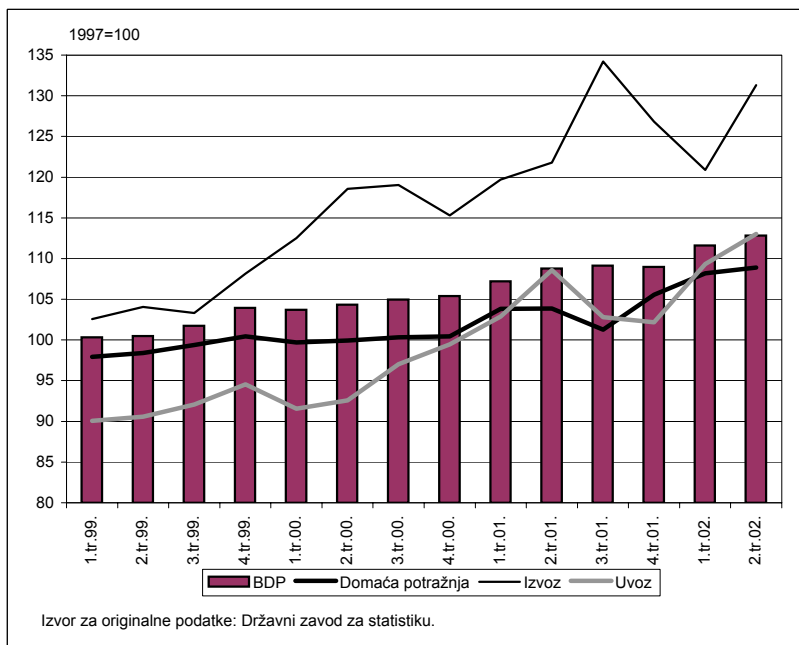
# I. SNAŽAN GOSPODARSKI RAST, NISKA INFLACIJA I RASTUĆI VANJSKO-TRGOVINSKI DEFICIT

Hrvatsko gospodarstvo i dalje ostvaruje relativno snažan rast ukupne ekonomske aktivnosti. Nakon rasta od 4,3 posto u prvom tromjesečju, u drugom je tromjesečju BDP porastao za 4,0 posto na međugodišnjoj razini. Desezonirani podaci potvrđuju uzlazni trend, pri čemu je u drugom tromjesečju došlo do povećanja BDP-a za 1,1 posto u odnosu na prvo tromjesečje. Domaća je potražnja bila osnovni generator rasta, što pokazuje visoki porast osobne potrošnje i investicija. Zbog razmjerno visoke uvozne ovisnosti investicija, kao i domaće potražnje u cjelini, te stagnacije izvoza roba, povećan je deficit vanjskotrgovinske razmjene. Ipak, deficit tekućeg računa platne bilance i dalje se može smatrati održivim zahvaljujući izvozu usluga. Niska inflacija i početni znakovi oživljavanja na tržištu rada upotpunjuju sliku relativno povoljnog makroekonomskog okruženja.

Postojan rast osobne potrošnje tijekom 2002. godine bio je potaknut boljom dostupnošću kredita i većom sklonošću potrošnji. Stanovništvo je zbog većih raspoloživih dohodaka i nižih kamatnih stopa nastavilo s obnavljanjem trajnih potrošnih dobara, uključujući i kupovine automobila. Takav se razvoj događaja odražava u ekspanziji trgovine na malo, koja je u prvih osam mjeseci porasla 12,8 posto u usporedbi s istim razdobljem prošle godine. Iako nisu dostupni vjerodostojni statistički podaci o prodaji nekretnina strancima ili poslovnom sektoru, niti o eventualnom smanjenju štednje stanovništva, upravo bi to mogli biti dodatni izvori snažne osobne potrošnje.

Oporavak investicija u opremu koji je bio prisutan prošle godine, od početka ove godine popraćen je i oporavkom građevinske aktivnosti (prvenstveno izgradnja autocesta), što je rezultiralo značajnim oživljavanjem ukupne investicijske aktivnosti. U drugom tromjesečju 2002. godine zabilježen je rast investicija od 8,7 posto na međugodišnjoj razini s tendencijom daljnjeg rasta. Izgradnja autocesta bila je snažno podržana domaćim i inozemnim kreditima. Za većinu ovih kredita Vlada je izdala garancije, što znači da bi oni mogli imati značajne fiskalne implikacije.

Slika 1.

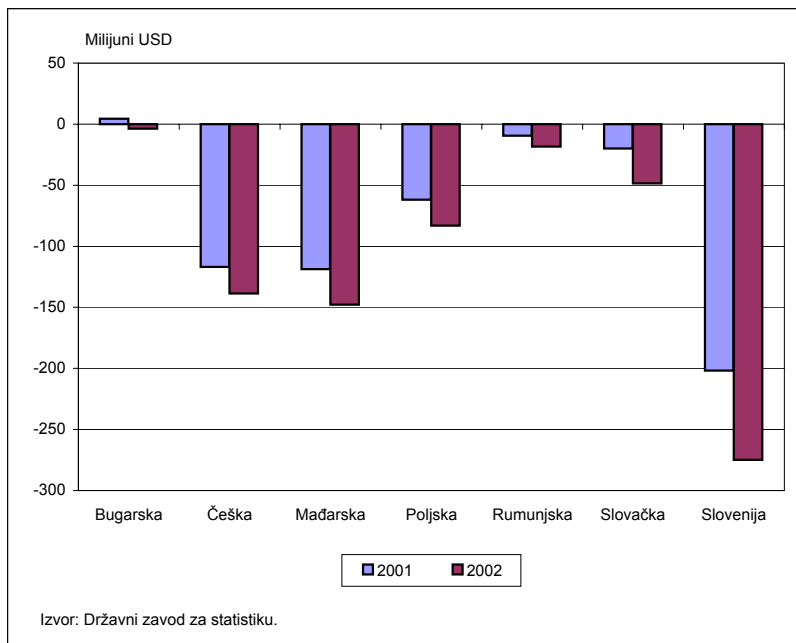
**BRUTO  
DOMAĆI  
PROIZVOD**

U drugom je tromjesečju 2002. zaustavljen pad državne potrošnje. Desezonirani podaci za drugo tromjesečje upućuju na rast od 0,9 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, što ukazuje na činjenicu da je fiskalna politika u tom razdoblju bila manje restriktivna nego što je bilo planirano.

Drugo tromjesečje 2002. godine donijelo je snažan oporavak ukupnog izvoza koji je dosegao 7,9 postotni porast na međugodišnjoj razini. Iako je izvoz roba i dalje stagnantan, izvoz usluga značajno je porastao i to sezonski ranije nego što je uobičajeno. Uvoz je i dalje snažan. U drugom je tromjesečju on dosegao rast od 3,4 posto na međugodišnjoj razini, s jasnom uzlaznom tendencijom. Deficit računa robne razmjene iznosio je u drugom tromjesečju 1,3 milijarde USD i bio je djelomično neutraliziran s 0,6 milijardi USD suficita na računu međunarodne razmjene usluga.

Prema podacima statistike vanjske trgovine za prvih osam mjeseci 2002. godine, dolarska vrijednost izvoza roba bila je 3,0 posto, a uvoza roba 10,9 posto veća nego u istom razdoblju prošle godine. Odgovarajuće stope promjene izvoza i uvoza temeljene na kunskoj vrijednosti iznosile su -1,0 i 6,9 posto. Dok se izvoz prerađivačke industrije povećao za 3 posto (mjereno u američkim dolarima), porast njezinog uvoza iznosio je 15 posto. Ponovno je porastao uvoz vozila, dok je nagli pad izvoza naftne industrije posljedica trgovačkih razmirica s Bosnom i

Hercegovinom. Brodograđevna se pak industrija nedavno ponovno obratila Vladi za pomoć zbog financijskih problema, a podaci o izvozu za ovu godinu potvrđuju da izvoz brodogradnje značajno zaostaje za ostvarenim rezultatima u istom razdoblju prošle godine.



Slika 2.

**BILANCA  
 ROBNE  
 RAZMJENE  
 SA  
 ZEMLJAMA  
 CEFTA-e**

Nakon zadnjeg kruga pregovora između članica CEFTA-e i Hrvatske, Hrvatska je potpisala ugovor o pristupu toj zoni slobodne trgovine. Ugovor omogućuje Hrvatskoj da postane punopravna članica od 1. ožujka 2003. godine, čemu će morati prethoditi potpisivanje ugovora između svih uključenih strana, što se očekuje do kraja 2002. Važnost ovog ugovora može se opravdati činjenicom da je udio CEFTA-e u hrvatskoj vanjskoj trgovini oko 15 posto. Iznos hrvatskog izvoza u CEFTA-u odgovara jednoj trećini uvoza iz zemalja članica CEFTA-e.

Dostupni podaci o turističkom prometu za razdoblje od siječnja do kolovoza 2002. oslikavaju prilično uspješnu sezonu. Ukupan broj noćenja porastao je za 2,7 posto, što ukazuje da je Hrvatska povratila status atraktivne i sigurne mediteranske destinacije. Broj noćenja stranih gostiju porastao je 3,3 posto, dok je broj noćenja domaćih gostiju smanjen 2,1 posto. Došlo je i do izvjesne regionalne preraspodjele turističkog prometa, tako da je Dalmacija zabilježila

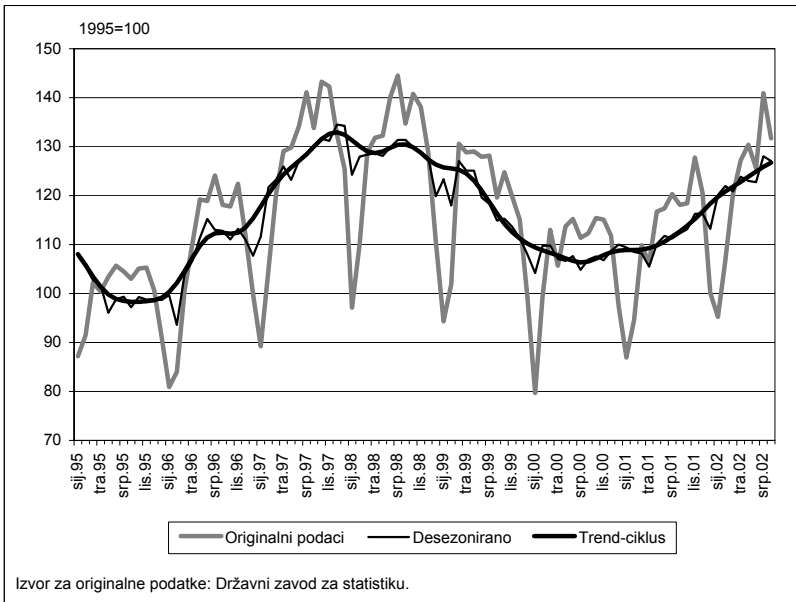
značajan porast, dok je tradicionalno jaka Istra ostvarila skroman pad. Međutim, za ocjenu financijskih učinaka turističke sezone treba pričekati dodatne podatke. Hrvatska turistička zajednica očekuje da će prihod od turizma doseći 4 milijarde USD, što bi još jednom potvrdilo da Hrvatska nije bila pogođena ovogodišnjim nepovoljnim trendovima koji su obilježili globalnu turističku industriju.

Podaci o industrijskoj proizvodnji za mjesec rujan ukazuju na povećanje od 4,0 posto u odnosu na prethodni mjesec (desezonirani podaci), te na isti postotni porast na međugodišnjoj razini za prvih devet mjeseci ove godine. Značajan oporavak industrijske aktivnosti, zabilježen u rujnu u mnogim sektorima i granama, može se, barem do određene mjere, pripisati problemu s prikupljanjem podataka u prethodnim ljetnim mjesecima. Ipak, treba primijetiti da je rast industrijske aktivnosti u trećem tromjesečju dosegao 8,1 posto na međugodišnjoj razini, pri čemu je prerađivačka industrija zabilježila rast 6,7 posto, a energetski sektor 13,8 posto. Ubrzavanje proizvodnje u trećem tromjesečju bilo je prisutno u mnogim industrijskim granama. Stabilni uzlazni trend u sektoru proizvodnje intermedijarnih dobara i u sektoru netrajnih dobara široke potrošnje, koji je bio prisutan već i u prvoj polovini godine, posljednjih je mjeseci praćen oporavkom proizvodnje kapitalnih dobara.

Broj službeno registriranih nezaposlenih osoba opada od ožujka i to uglavnom zbog sezonskog zapošljavanja. Unatoč tome, u usporedbi s prošlom godinom, nezaposlenost je još uvijek viša, iako se stopa rasta na međugodišnjoj razini smanjuje iz mjeseca u mjesec. Podaci o zaposlenosti pokazuju da, osim sezonskog rasta zapošljavanja, nije došlo do značajnijih promjena tijekom proteklih godinu dana. Ukupan broj zaposlenih ostao je na prošlogodišnjoj razini zahvaljujući ponajprije pozitivnom razvoju događaja u sektoru obrta i slobodnih profesija dok se broj zaposlenih u poduzećima kontinuirano smanjuje. Donekle iznenađuje izostanak pozitivnog utjecaja turističke sezone na zaposlenost u sektoru hotelijerstva i ugostiteljstva. U prvih osam mjeseci ove godine broj zaposlenih u ovom sektoru bio je 5,6 posto manji nego u istom razdoblju prošle godine, što pokazuje da je proces restrukturiranja turističkog sektora rezultirao u smanjenju potrebnog broja radnika.

Ovogodišnja jesen donosi daljnje smanjenje registriranog broja nezaposlenih. To, na žalost, nije rezultat jačanja ekonomske aktivnosti ili uspješnosti Vladinog programa zapošljavanja, već ponajprije strožih pravila registriranja nezaposlenosti koje je uveo Zavod za zapošljavanje. Novi je sustav napravljen kako bi Zavod za zapošljavanje mogao usmjeriti svoju pozornost na stvarne tražioce posla. Neki, doduše, smatraju da je glavni cilj ove promjene smanjenje psihološki visoke

službene stope nezaposlenosti, koja je u kolovozu iznosila 21,8 posto. Novi sustav registriranja mogao bi rezultirati stopom nezaposlenosti koja bi bila slična onoj koja se dobiva na osnovi Ankete o radnoj snazi i uz primjenu metodologije Međunarodne organizacije rada. Anketna je stopa iznosila 16,3 posto u drugoj polovini 2001. godine. Bez obzira na motive promjena, njihovim će uvođenjem analiza stvarnih promjena na tržištu rada biti znatno otežana.



Slika 3.

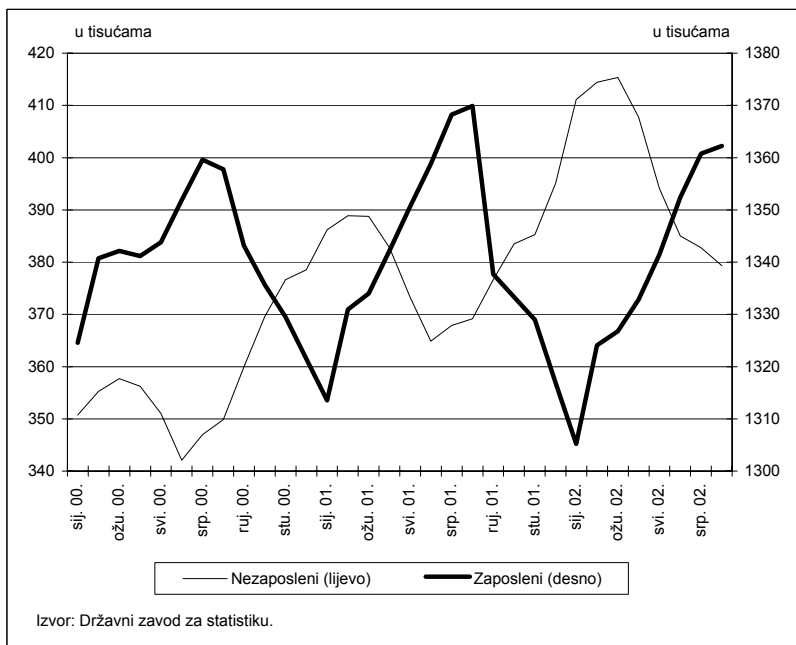
**GRAĐEVINARSTVO**

Državni zavod za statistiku zabilježio je u prvoj polovini 2002. godine povećanje prosječne realne neto plaće za 1,7 posto u odnosu na sa isto razdoblje prošle godine. Takav, razmjerno skroman rast upućuje na zaključak da je restriktivna politika plaća u državnom sektoru doprinijela umjerenom rastu plaća na razini cijelog gospodarstva.

U monetarnom se sektoru može primijetiti da je, nakon stagnacije u prvoj polovini ove godine, tijekom trećeg tromjesečja monetarni agregat M4 počeo rasti i to zbog dva osnovna razloga. Prvi odražava ponovno uspostavljanje povjerenja u bankarski sustav nakon krize Riječke banke, a drugi, i zapravo značajniji razlog je jačanje potražnje za novcem tijekom turističke sezone. Potražnja za gotovinom značajno se povećala i stoga je udio gotovine u M4 povećan na više od 10 posto. Devizni su depoziti u srpnju i kolovozu rasli po stopi većoj od 3 posto mjesečno.

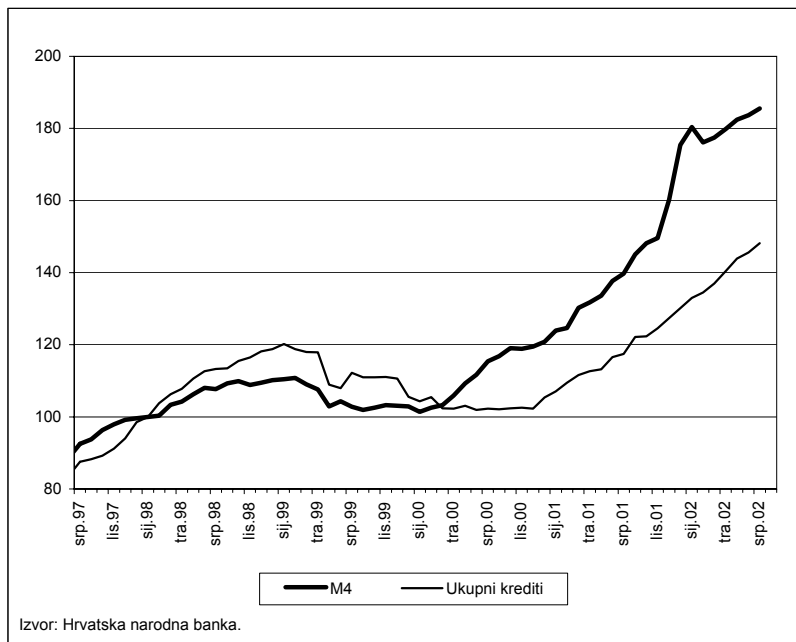
Slika 4.

**AKTIVNO  
STANOVNIŠTVO**



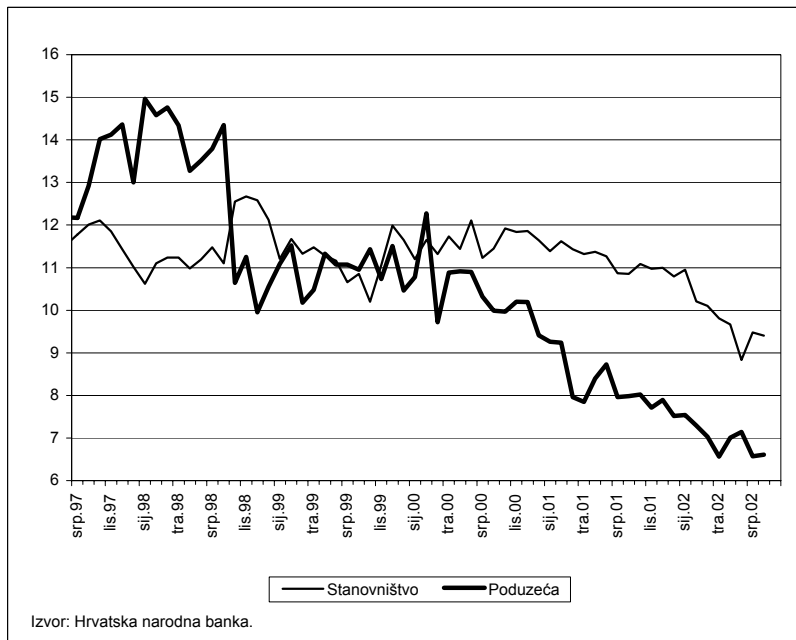
Slika 5.

**UKUPNA  
LIKVIDNA  
SREDSTVA  
I PLASMANI**



Stopa rasta ponude novca (M1) dosegla je u kolovozu 48,7 posto na međugodišnjoj razini. Međutim, ako bi se središnja banka i ubuduće pridržavala svoje prijašnje monetarne politike, ova bi se stopa trebala relativno brzo smanjiti. U posljednjih dvanaest mjeseci ubrzani rast M1 bio je posljedica snažnog pritiska ponude deviza. Taj je pritisak stvoren zbog pritjecanja deviza u bankarski sustav tijekom konverzije u euro, ali i zbog uspješne turističke sezone te brzog priljeva kredita koji su direktno ili indirektno financirali proračunski deficit na različitim razinama države.

Budući da nije bilo ozbiljnih inflacijskih prijetnji, središnja se banka trudila ublažiti aprecijacijske pritiske otkupljujući višak ponude deviza, i prema tome, stvarajući višak ponude domaćeg novca. Rezultat ovog procesa odrazio se u porastu deviznih rezervi HNB-a i padu kamatnih stopa. Devizne rezerve narasle su za 1,3 milijardi USD (29,2 posto) između rujna 2001. i rujna 2002. godine i dosegle su 5,7 milijardi USD ili 28 posto BDP-a, dok su kamatne stope na tržištu novca u istom razdoblju pale s 5,4 na 1,0 posto. Prosječna kamatna stopa na dugoročne kredite poduzećima u istom se razdoblju smanjila s 8,0 na 6,6 posto. Tijekom 2002. godine kuna je blago aprecirala, od razine 7,37 kuna za euro na početku godine do 7,34 u rujnu. Male oscilacije tečaja i relativno blaga aprecijacija kune rezultat su aktivne politike središnje banke.



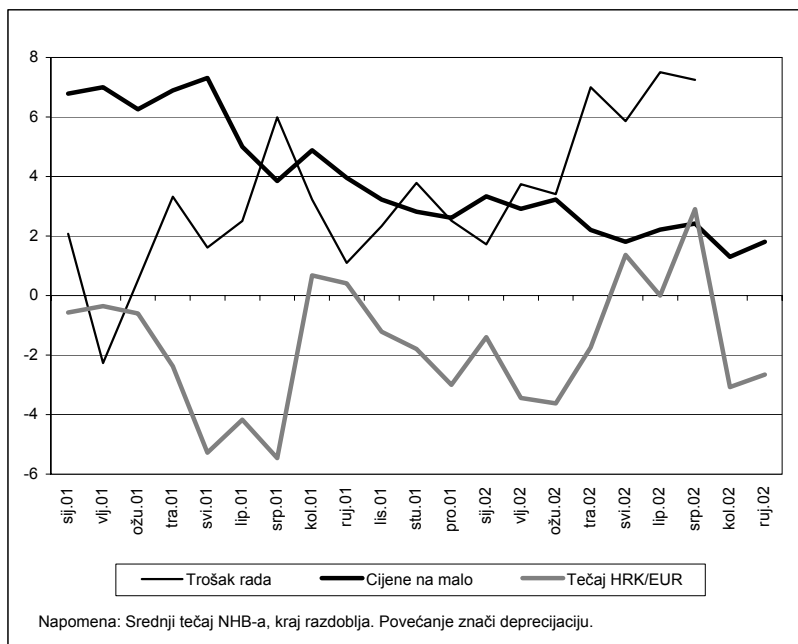
Slika 6.

**KAMATNE  
STOPE NA  
DUGOROČNE  
KREDITE**

Međugodišnja stopa rasta ukupnih domaćih kredita oscilirala je tijekom ove godine između 22 i 28 posto na međugodišnjoj razini, a u kolovozu je iznosila 24,2 posto. Treba napomenuti da je pritom kreditiranje stanovništva raslo brže nego kreditiranje sektora poduzeća. Krediti stanovništvu bili su u kolovozu 2002. godine 34 posto viši nego u kolovozu 2001., dok je stopa rasta kredita poduzećima dosegla 18 posto. Odnos između kredita stanovništvu i kredita poduzećima povećao se sa 78 posto, koliko je iznosio u kolovozu 2001., na 89 posto u kolovozu 2002.

Slika 7.

**TROŠAK  
RADA,  
INFLACIJA  
I TEČAJ**



Unatoč snažnijem rastu cijena u rujnu, na međugodišnjoj je razini inflacija i dalje niska. Indeks cijena na malo porastao je za 0,5 posto u rujnu i bio je uvjetovan sezonskim faktorima kao i jednokratnim porastom administrativno kontroliranih cijena struje, koje su porasle za 5,7 posto (podaci nakon revizije indeksa cijena iz rujna). Više cijene struje potječu od novog tarifnog modela, koji je trebao osigurati veću transparentnost, ali je postao predmetom žustre javne rasprave o njegovom cjenovnom utjecaju. Kada se vidjelo da je cjenovni efekt viši nego što se prije mislilo, Vlada je odlučila smanjiti cijene, ali je zadržala novi sustav tarifa. Ipak, moguće je daljnje prilagođavanje cijena i tarifnog modela za električnu energiju. Bez obzira na sve te događaje, stopa inflacija ostala je niska i u



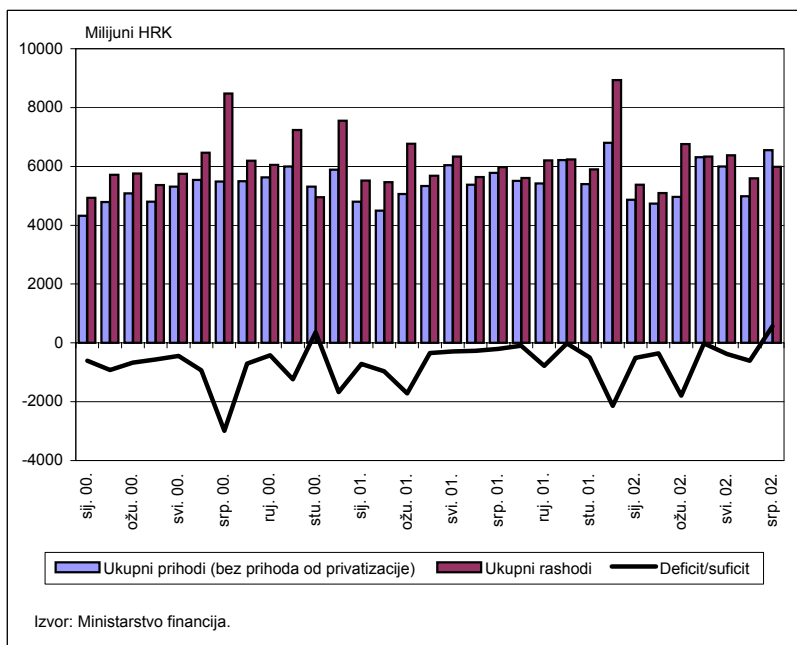
rujnu je iznosila 1,5 posto mjereno indeksom cijena na malo. Uglavnom stabilan tečaj kune u odnosu na euro, kao i globalno slabljenje dolara, te poboljšana efikasnost u sektoru trgovine glavni su faktori koji su doveli do tako niske inflacije.

Podaci o prihodima proračuna za prvih sedam mjeseci 2002. godine pokazuju da se fiskalna politika i dalje može opisati kao ekspanzivna. Unatoč očiglednim naporima u pogledu smanjenja rashoda, nema jasne naznake provođenja fiskalne konsolidacije. Konsolidirani deficit proračuna središnje države, koji je do kraja srpnja dosegao 2 milijarde kuna, ipak je upola manji od deficita u istom razdoblju prošle godine. Ocjenjujući ovogodišnju fiskalnu politiku, spomenutom bi deficitu trebalo dodati iznos deficita državnih poduzeća, Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta, te nove deficite zdravstvenog fonda. Prema neslužbenim izvorima, time se iznos deficita povećava za više od 400 milijuna kuna. Iako je privatizacija državnih poduzeća podbacila u odnosu na ovogodišnji plan, 1 milijarda kuna, koliko je prikupljeno u prvih sedam mjeseci ove godine, omogućila je Vladi da ne generira novi dug u značajnijem obujmu. Do kraja lipnja, ukupni je javni dug dosegao 68,8 milijardi HRK. Javni dug i državne garancije smanjile su se u usporedbi s krajem prvog tromjesečja 2002.

Struktura proračuna prisilila je Vladu da predloži rebalans proračuna za 2002. Najproblematičnije stavke bile su izdaci za plaće, koje su rasle brže od planiranog, tako da je do kraja srpnja oko 60 posto godišnjeg iznosa određenog za tu svrhu već bilo potrošeno. Glavni razlog za to je odgađanje plana otpuštanja u Ministarstvu obrane. Rebalans proračuna pretežno uključuje preraspodjelu izdataka između različitih stavaka i ministarstava.

Vlada smatra da su proračunski prihodi manje problematični od rashoda. Podaci konsolidirane središnje države pokazuju porast ukupnih prihoda za 6,5 posto u prvih sedam mjeseci u odnosu na prošlu godinu. Stavke s najvišim stopama rasta su porez na dobit (34,0 posto), carine (7,6 posto) i PDV (6,5 posto). Iako se ukupni porast prihoda može činiti optimističnim, teško se osloboditi utiska da je Vlada ne samo namjeravala nego je i mogla ostvariti puno više. Vlada očito nije uspjela osigurati prikupljanje trošarina na cigarete, gdje su prihodi povećani tek za 2,6 posto. Činjenica da je promet u trgovini na malo u prvih sedam mjeseci ove godine porastao za 13,1 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine, nameće zaključak da određeni dio potencijalnog PDV-a nije prikupljen.

Slika 8.

**KONSOLIDIRANA  
SREDIŠNJA  
DRŽAVA**

Treba još jednom naglasiti da je ove godine gotovo nemoguće detaljnije analizirati sektor javnih financija. Za to postoje mnogi razlozi, kao na primjer, nepodudarnost računovodstvenih standarda po kojima se bilježi proračunski plan i ostvarenje proračuna (obračunsko načelo/gotovinsko načelo, GFS 1986/GFS 2001 standardi), zatim promjena okvira središnje države (uključivanje bivših izvanproračunskih fondova), ustrojavanje novih izvanproračunskih fondova i preusmjeravanje nekih operacija središnje države na dvije novoosnovane državne agencije. Promatranje samo proračuna središnje države onemogućava donošenje ispravnih zaključaka o karakteru fiskalne politike. Na primjer, činjenica da se dio fiskalne politike provodi izvan proračuna, prikriva preusmjeravanje vladinih prioriteta s tekućih na kapitalne izdatke i sve izraženiju intervencionističku prirodu fiskalne politike.

## OSNOVNI EKONOMSKI POKAZATELJI

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002. 1-9
<b>Stope međugodišnjih promjena</b>					
Bruto domaći proizvod (realni)	2,5	-0,9	3,7	4,1	4,1 <sup>†</sup>
Industrijska proizvodnja (fizički obujam)	3,7	-1,4	1,7	6,0	4,6 <sup>**</sup>
Građevinarstvo (fizički obujam)	0,7	-7,7	-9,1	3,6	12,4 <sup>***</sup>
Turizam (noćenja)	3,2	-15,1	44,6	10,8	3,1
Trgovina na malo (realni promet)	-0,4	-4,8	14,4	10,0	13,0
Izvoz roba (USD)	8,9	-5,8	3,0	5,1	3,6
Izvoz roba i usluga (USD)	4,2	-5,7	6,6	10,8	7,0 <sup>†</sup>
Uvoz roba (USD)	-7,9	-7,2	1,6	14,7	13,6
Uvoz roba i usluga (USD)	-6,6	-9,0	-1,6	11,0	7,0 <sup>**</sup>
Prihodi proračuna središnje države <sup>†</sup>	29,4	5,8	-3,7	19,7	48,8
Ukupne međunarodne pričuve HNB-a (USD, prosjek)	10,3	3,8	18,8	25,0	38,4
Raspoloživa deviz. sredstva (USD, prosjek)	6,2	-11,3	22,2	25,2	36,2
Primarni novac (prosijek)	1,9	-5,8	8,5	28,1	65,0
Novčana masa (prosijek)	1,8	-4,5	16,2	27,1	41,5
Ukupna likvidna sredstva (prosijek)	14,5	-2,1	15,4	31,6	35,7
Cijene na malo (prosijek)	5,7	4,2	6,2	4,9	2,2
<b>Nominalni pokazatelji</b>					
Bruto domaći proizvod (mil. USD)	21752	20031	19031	20263	-
Izvoz roba (mil. USD)	4517	4302	4432	4659	3554
Uvoz roba (mil. USD)	8276	7799	7887	9044	7720
Izvoz roba i usluga (mil. USD)	8569	8118	8663	9625	4039 <sup>**</sup>
Uvoz roba i usluga (mil. USD)	10641	9791	9599	10704	5634 <sup>**</sup>
Saldo tekućih transakcija (mil. USD)	-1531	-1390	-433	-642	1459 <sup>**</sup>
Raspoloživa dev. sredstva (mil. USD, kraj razd.)	4765	4634	5981	8619	8636
Inozemni dug (mil. USD, kraj razdoblja)	9586	9872	10876	11134	13280 <sup>***</sup>
Saldo konsolidir. proračuna (postotak od BDP)	0,7	-2,0	-4,9	-2,1	-
Kamatna stopa na kratkoročne kredite, bez valutne klauzule (prosječna, godišnja) <sup>†</sup>	15,8	14,9	12,1	9,5	13,7 <sup>***</sup>
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,33	7,68	7,60	7,37	7,50 <sup>†</sup>
Tečaj USD (kraj razdoblja)	6,25	7,65	8,16	8,36	7,63 <sup>†</sup>
Stopa nezaposlenosti (pros.)	17,6	19,1	21,1	22,0	22,8

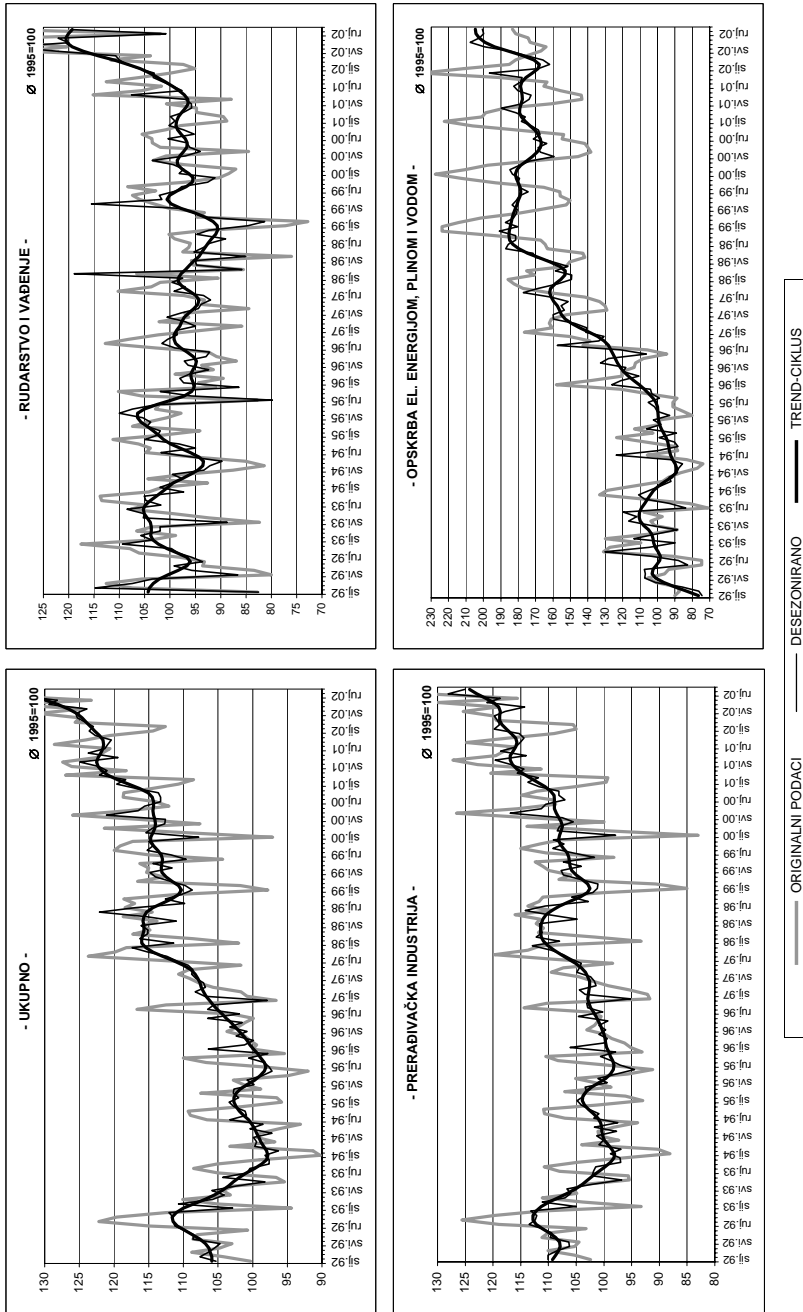
\* siječanj-lipanj

\*\* siječanj-listopad

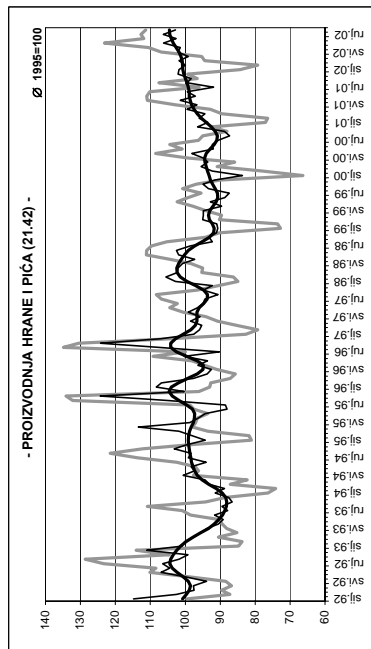
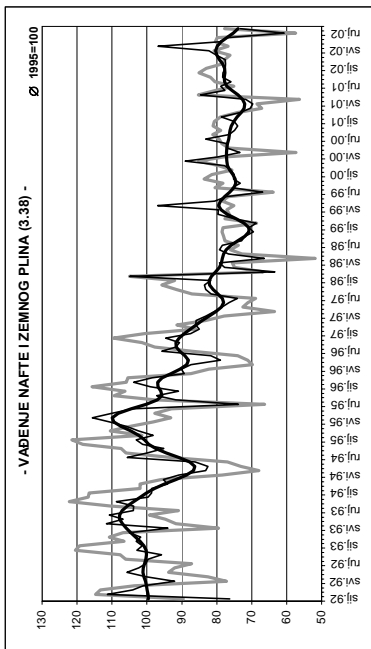
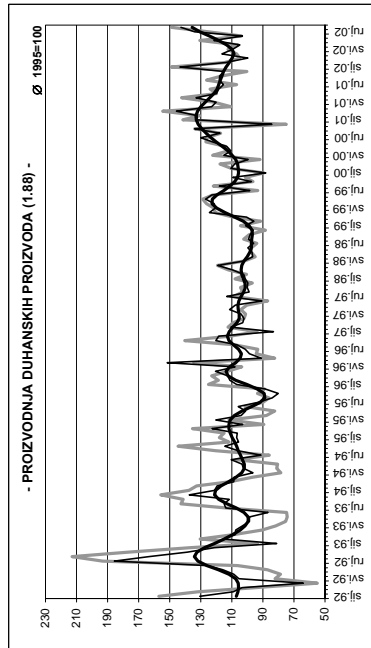
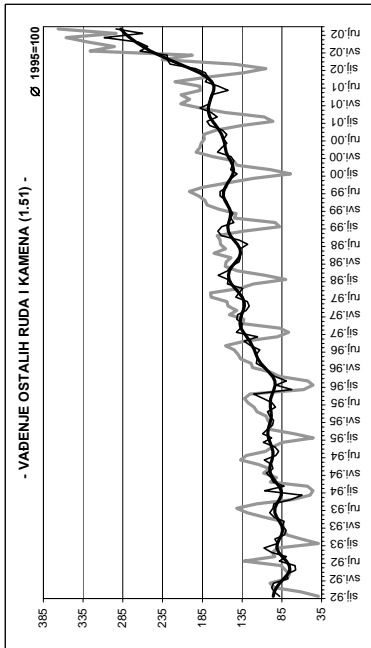
\*\*\* siječanj-kolovoz

<sup>†</sup> Prihodi proračuna središnje države u 2002. godini uključuju i prihode socijalnih fondova.<sup>‡</sup> Od 1. siječnja 2002. u obračunu prosječne kamatne stope primjenjuje se nova metodologija.

## INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA



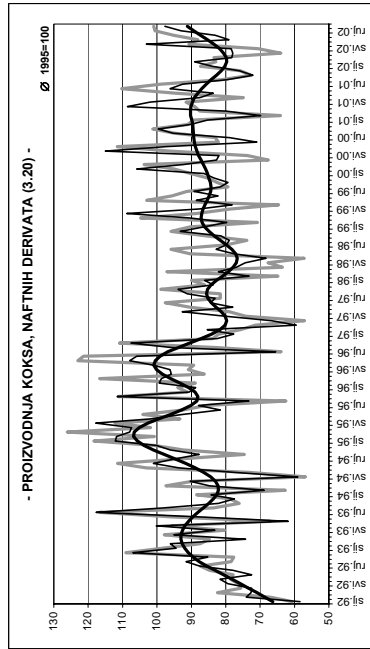
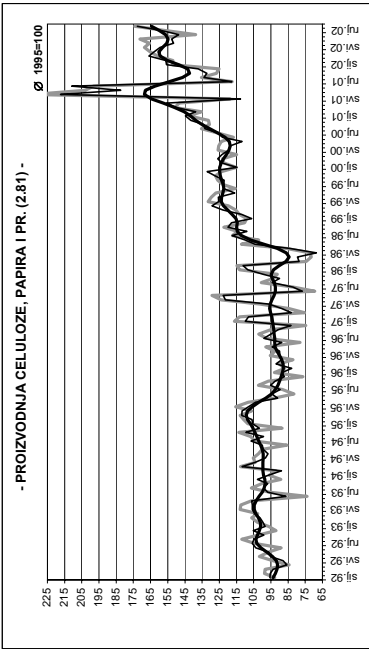
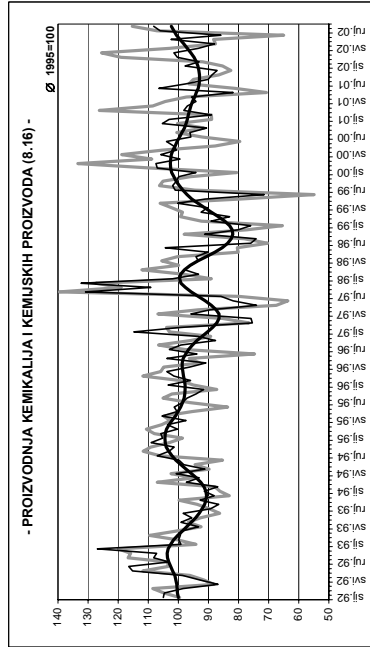
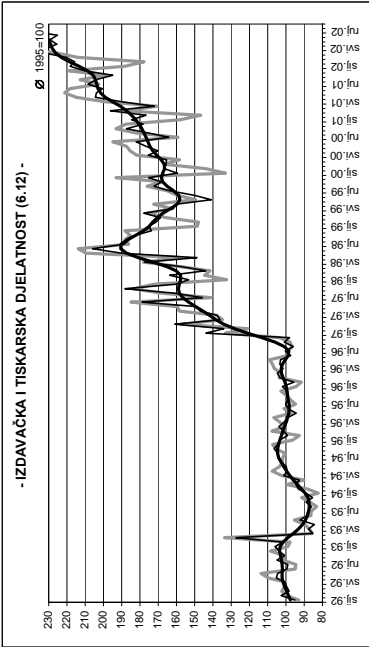
**INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA**



— ORIGINALNI PODACI — TREND-CIKLUS — DESEZONIRANO



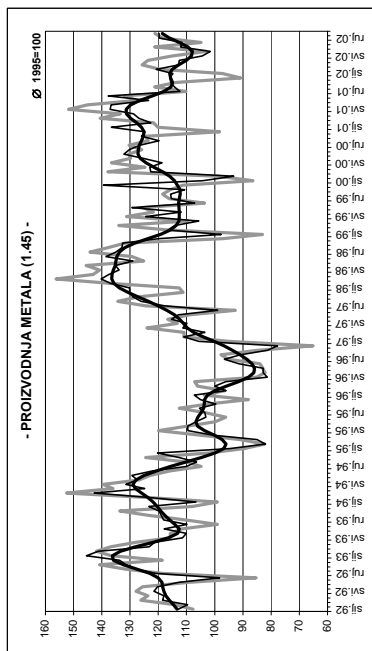
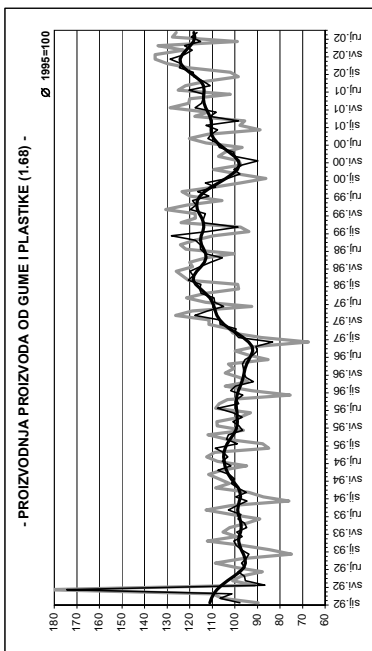
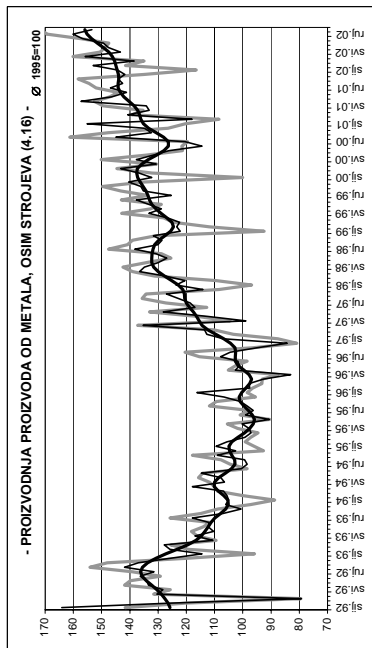
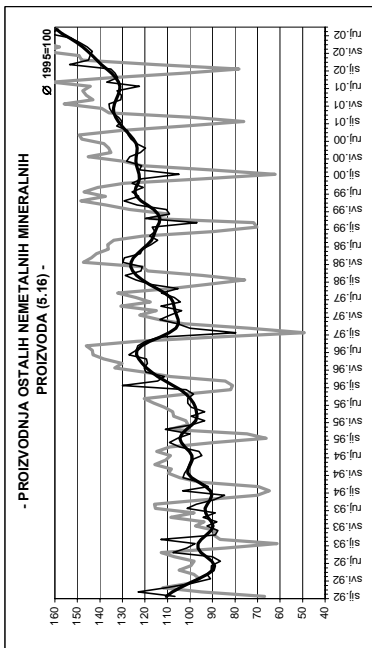
**INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA**



— ORIGINALNI PODACI ——— TREND-CIKLUS

— DESEZONIRANO ———

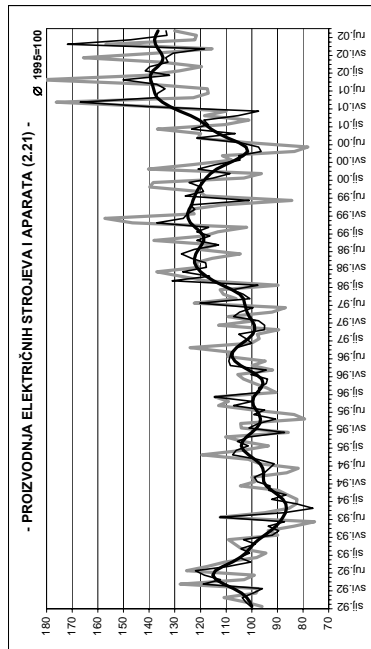
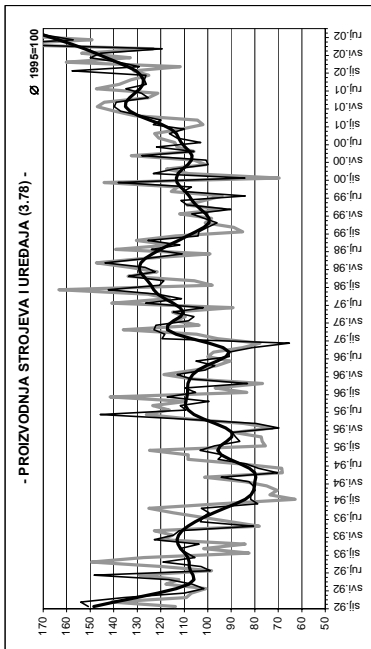
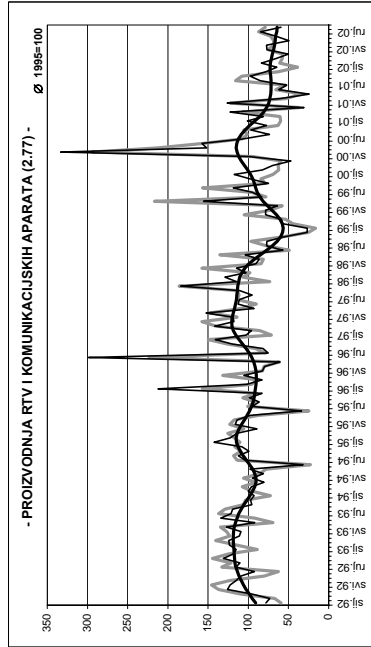
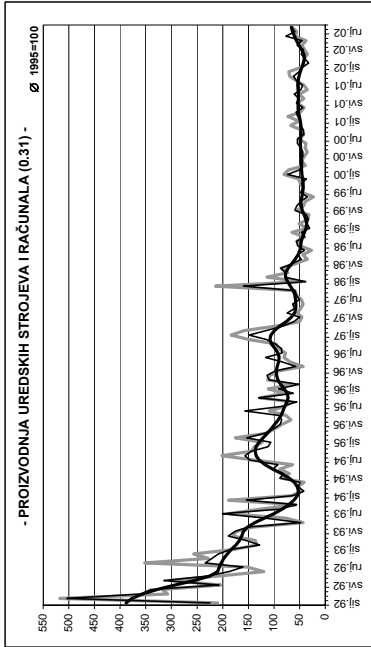
## INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA



— ORIGINALNI PODACI — TREND-CIKLUS

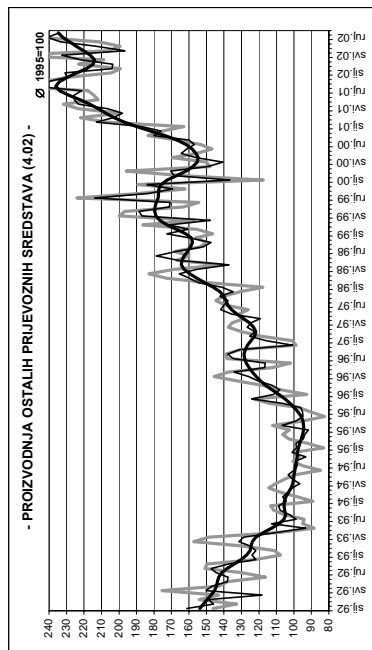
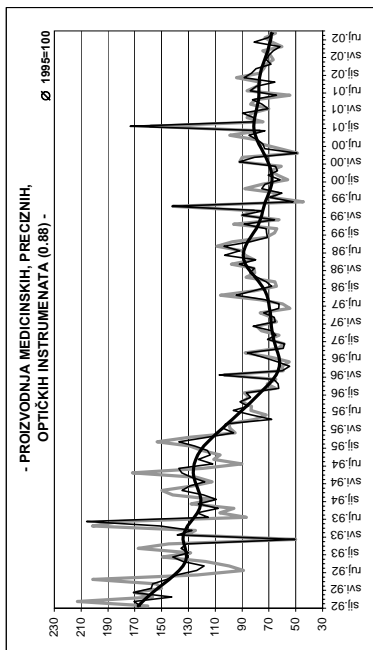
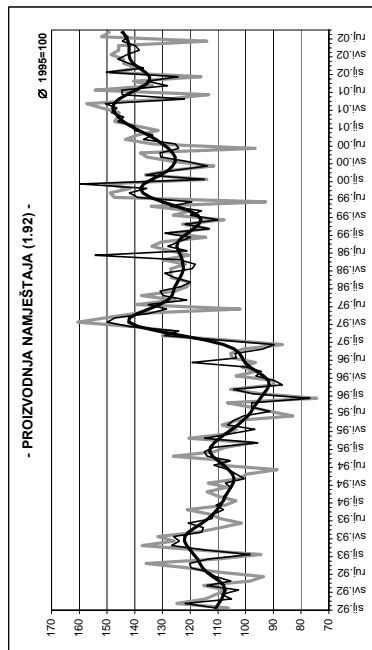
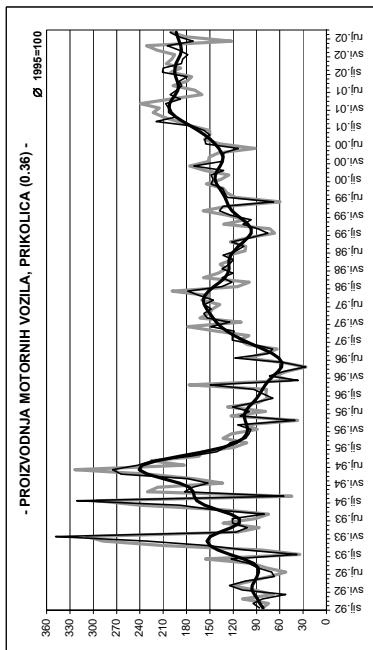


INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA



— ORIGINALNI PODACI — TREND-CIKLUS

## INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA



— ORIGINALNI PODACI — TREND-CIKLUS

— DESEZONIRANO

**INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA**

